

AZ „OLVASÓ KIVÁNSÁGKÖNYV” ÉS AZ ÁLLOMÁNYGYARAPÍTÁS KAPCSOLATA

Az olvasó a könyvtártól azt várja - jogosan -, hogy a keresett szakirodalmi felvilágosítást, szakirodalmat megtalálja a könyvtár állományában. Kérése kielégítését természetesnek tekinti. A jó könyvtári munka az olvasó igényeinek minél teljesebb kielégítésére törekszik, amit az olvasó elvár mint könyvtári feladatot. Az olvasó általában akkor jelentkezik, ha hiányokat tapasztal a könyvtár állományában, szolgáltatásaiban. A könyvtár ezt nem veszi rossznéven az olvasótól, ellenkezőleg, módot ad kéréseinek, javaslatainak megnyilvánulására. Az olvasói kívánságkönyv az a fórum, ahol az olvasó észrevételezi a könyvtár állományában tapasztalt fogyatékosságokat, és bejegyzi kéréseit, javaslatait.

Az olvasói kívánságkönyv régi, jól bevált eszköze a könyvtár és az olvasó közti kapcsolat kiszélesítésének. Az Országos Műszaki Könyvtár létesítésének szinte első éveiben felismerte az olvasói kívánságkönyv jelentőségét, mert 1884-ben^{*} "az olvasók könyvtári igényének jobb kielégítésére "Kivánságok és javaslatok Könyvé"-t helyeznek el. A könyvtár a jó kezdeményezést bizonyosan folytatta, adatunk azonban csak az utóbbi 8-10 év olvasói kéréseiről van.

A cikk feladata az utolsó 4 év, azaz 1958. jan. 1.-1961. okt. 31. között bejegyzett olvasói könyvkérések elemzése. Az olvasói kívánságkönyv nem tekinthető egyéni kívánságokat kielégítő eszköznek, mert valóságos szükségleteket fejez ki. A fent megjelölt 4 év kívánságkönyvi bejegyzései azt tanúsítják, hogy az egyedi olvasói kérések - általánosságban - a magyar ipar fejlődési vázát, súlyponti kérdéseit és hiányosságait tükrözik. De képet ad a könyvtár fejlődéséről, ill. a könyvtár iránt támasztott igények növekedéséről is.

A négy év olvasói igényeinek vizsgálatánál elsősorban szembe-tűnik az olvasói kérések számszerű növekedése:

1958: 42
1959: 48
1960: 90
1961. okt. 31-ig: 71

Az igények számának növekedése nem tekinthető egyszerűen az állományban lévő hiányok számszerű tükröződésének, mert éppen ezekben az években a könyvterjesztés évenként kb. 1000 kötetrel nőtt, ezen belül pedig különösen jelentősen emelkedett az idegennyelvű könyvek beszerzésének a száma. Az emelkedő számok azt mutatják, hogy megnőtt a könyvtár forgalma, nőtt az olvasók száma, - és természetesen soka-

^{*} Az Országos Műszaki Könyvtár Jubileumi Évkönyve. Bp., 1958. Kézirat /gy./ p.22.

sodott az állománnyal szemben támasztott olvasói igények száma is.

Az olvasói kívánságkönyvbe bejegyzett javaslatok elsősorban egyedi jellegűek, konkrét könyvre vonatkoznak, melyet az olvasó nem talált meg az állományban. Ritkábban, de előfordul, hogy javaslat hangzik el tárgykörök, vagy egyes tárgykörök bizonyos nyelven történő erőteljesebb fejlesztésére. Így pl. 1959-ben egy olvasónk kevesellte a francia nyelvű könyvek beszerzését "bányászat", "mélyfúrás" köréből.

Az Országos Műszaki Könyvtár gyűjtőköri feladata a műszaki tudományok irodalmának gyűjtése. A könyvkérések tárgyköri megoszlását vizsgálva azt tapasztaltuk, hogy azok szervesen beleilleszkednek a könyvtár gyűjtőkörébe. Állandó jelleggel, és szinte egyforma intenzitással szerepel az olvasói kérések között a gépészet, gépgyártás, kémia, fizika, a megnövekedett kérésekhez képest:

	Gépészet	Kémia	Fizika
1958:	8	1	1
1959:	10	4	2
1960:	13	1	2
1961. X. 31-ig:	11	3	4

A magyar ipar fejlesztésében súlyponti szerepet kaptak: a vegyipar, műanyagipar, könnyűipar, híradástechnikai iparok, fontosságuk az olvasói kérésekben növekvő sullyal jelentkeznek:

	Vegyipar	Műanyagipar	Híradástechnika Elektrotechnika	Könnyűipar
1958:	3	-	4	5
1959:	2	-	3	3
1960:	15	1	11	6
1961. X. 31-ig:	5	6	9	7

Az elemzés 4 éve alatt különösen fellendülő olyan szaktudományok, mint az automatika, finommechanika, atomtudomány, az olvasói kívánságkönyvben is jelentkeznek:

	Automatika, finommechanika	Atomtudomány
1958:	2	2
1959:	3	1
1960:	4	2
1961. X. 31-ig:	2	3

Megnőtt az olvasói érdeklődés a "fűtés, szellőztetés" tárgyköre iránt, mely mutatja az e téren fejlesztésre szoruló magyar ipar konkrét igényeit. Míg 1958-ban egyetlen javaslat sem merült fel e szakterület köréből, 1961-ben már 5 könyv beszerzését javasolja 4 különböző olvasó.

A könyvtár mellékgyűjtőköréből szinte állandó arányszámmal képviselteti magát a "fényképészet, film" évi 1-3 kéréssel, melyeknek

beszerzését a tárgykör egyébként is közismert népszerűsége indokolja.

Előfordul, hogy az olvasó régi vagy régebbi kiadású könyvet kér olyan tárgykörből, amelyből újabb megjelenésű könyvek rendelkezésre állnak. Minden esetben felhívjuk az olvasó figyelmét az újabb megjelenésű művekre. Ha az olvasó valamely okból, - kutatás stb. mégis ragaszkodik az általa kért régebbi megjelenésű könyv beszerzéséhez, eleget teszünk kívánságának.

Olyan művek kérésénél, amelyek nem tartoznak a könyvtár gyűjtő-körébe, vagy vitatható beszerzésük szükségessége, megvizsgáljuk, hogy a kért mű milyen vonatkozásban kapcsolódik a könyvtár gyűjtőköréhez. Leggyakrabban felmerülő tárgykörök az "akvarisztika", "biológia", "orvostudomány". Ha a kért mű gyártási eljárásokat, technológiai folyamatokat tárgyal - műszaki könyvnek tekinthető - beszerezzük. Pl. a kért orvosi könyv orvosi műszerek technológiájával is foglalkozik. Az Országos Műszaki Könyvtár gyűjtőköri feladataitól távoleső, csak egyéni "hobby" célját szolgáló olvasói kívánság kielégítését nem tartja a könyvtár feladatának, mert az olvasói kívánságkönyvet komoly eszköznek tekinti, amelyben fontos címanyagot kap olvasóitól, olyan címanyagot, mely tényleges szükségletet fejez ki.

Az olvasói kívánságkönyvbe jegyzett kérések jellemző képet nyújtanak a nyelvi megoszlás tekintetében is. A kérések zöme idegennyelvű. Ez érthető is, hiszen a magyar nyelvű könyvek az olvasó rendelkezésére állnak, mert a könyvtár a magyar nyelvű műszaki könyveket teljességgel beszerzi. A magyar nyelvű szakirodalom terén jelentkező olvasói igény elsősorban többes példányok beszerzésére irányul. 1959-ben 6 kérés közül 4, 1960-ban 13 kérés közül 8 többes példányok beszerzését javasolja.

A könyvkérések nyelvi megoszlása az utóbbi 4 évben a következőképpen alakult:

	Magyar	Német	Angol	Orosz	Francia	Egyéb
1958:	2	18	17	3	1	1 /svéd/
1959:	6	22	15	1	4	-
1960:	13	48	18	5	1	1 /cseh/
1961. X. 31-ig:	8	34	22	5	2	-

A nyelvi megoszlás képe azt mutatja, hogy a német nyelvű könyvek iránti érdeklődés még mindig uralkodó a műszaki irodalom területén. Az angol nyelv évről-évre szívesen tör előre, mert a kiadványok száma e nyelvtérületen messze túlhaladja a német nyelvűeket, és színvonal tekintetében is egyenrangú azokkal. Az orosz nyelvű műszaki könyvek iránti fokozott érdeklődést a könyvtárnak módjában áll kielégíteni az állományban jelentős számban meglévő orosz nyelvű könyvön keresztül. Az orosz nyelvű műszaki könyvek jelentősége azonban megnőtt az utóbbi években, a fokozódó igényt a könyvtár teljességgel nem tudja kielégíteni, és ezért szaporodik a kívánságkönyvben az orosz nyelvű könyvkérések száma.

Az 1961-ben javasolt könyveknél megvizsgáltuk a tárgykörök nyelvi összefüggéseit is, és azt találtuk, hogy egyes tárgykörök nyelvenként erősebben vannak képviselve. Pl. "gépészet, megmunkálás", valamint textillipar köréből gyakoribb a német nyelvű könyvek javaslata; míg a "híradástechnika", "atomtudomány" terén inkább angol nyelvű könyveket kérnek olvasóink.

DÁCZER Éva: A kívánsággönyv

Az olvasói kérések általában könyvek címeit tartalmazzák, de évente 2-3 alkalommal gyári katalógusok - elsősorban külföldi tranzistor -, cső- katalógusok kérése rendszeresen szerepel az igények között, amelyeknek kielégítésére a könyvtár következetesen törekszik.

Az olvasói kívánsággönyv elemzésével elsősorban azt a szempontot kívántuk kidomborítani, amely azt hangsúlyozza, hogy a kívánsággönyv reális, gyakorlati szükségletből fakadó igényeket tartalmaz. Az olvasói kívánsággönyv nélkülözhetetlen fóruma az olvasónak észrevételei, javaslatai elmondására, a könyvtárnak fontos munkaeszköze, amely azon túl, hogy konkrét címanyagot nyújt a könyvtár számára, a kérések összképén keresztül irányt, segítséget mutat az állománygyarapító tevékenységnek, hogy az ipari élet, a műszaki tudományok fejlesztése számára legszükségesebb, legjobban felhasználható szakirodalmat biztosíthassa.

DÁCZER Éva

= □ =